

Boeren op straat, vroeger en nu

“Eduard: *Voader, ... die meinschen zijn in wirkstoakinghe gegoan omda ze nie genoeg 'n wonnen om d'r van te leven, terwijl de rijke fabrikanten en de gruete propretoarussen nie 'n weten wa gedoan mee 't geld dat d'oarme wirkmeinschen veur ulder verdienen. [...]* Voader, 'k zoe ne e kier wille weten wat dade gij zoedt doen os den baron ou azue in d'oarmoe dompelde, os hij ouwe pacht deê opslaon tot da g'hem nie mier betoalen 'n keunt, os hij ou uithongerde, os hij ou dued dee wirken veur 'n luen, woar da ge nie mier van bestoan 'n keunt?

Vader van Paemel: *Wa da'k zoe doen? Wirken zoe'k doen, es 't hier niet, dan elders. Moar wirken, nondedzu! tot da'k 'r bij valle, en nie leeg luepen, lijk of ge gij wêl gedoan hêt"*

(C. Buysse, Het Gezin van Paemel, 1902)

De drietandacties in de jaren 60

Naar aanleiding van de recente boerenbetogingen lijkt het ons interessant om eens te gaan graven in de tijd, met name naar de jaren 60. Inderdaad, boerenmanifestaties zijn geen recent fenomeen, zoals u wellicht wel vermoedde, maar om nu te zeggen dat ze van alle tijden zijn, is ook niet waar. Bovendien speelde onze eigen streek een belangrijke, zij het trieste, episode in de geschiedenis van de landbouw-betogingen. Met de fameuze drietandacties vanaf 1962 kwamen de Belgische boeren voor het eerst echt op straat. Ze trachtten de publieke opinie bewust te maken van de landbouwproblemen en probeerden op die manier ook de regering onder druk te zetten.

De acties, die genoemd zijn naar het landbouwsymbool bij uitstek, waren kleine regionale uitingen van protest en kwamen vooral uit Frankrijk overgewaaid. Onze zuiderburen hadden namelijk in 1961 al een aantal succesvolle betogingen en manifestaties achter de rug. Dat zette ontegensprekelijk grote ogen bij de Belgische landbouworganisaties. Elke betoging verliep min of meer volgens een vast stramien: eerst een optocht van de deelnemers, onder wie sommigen met tractoren, waarna ze verzamelden op het marktplein voor toespraken door leiders van de landbouwverenigingen. Kop van jut in deze toespraken waren veelal de politici en niet in het minst toenmalig minister van Landbouw Héger. Maar ook de Boerenbond mocht het vaak ontgelden, onder meer omwille van de politieke banden met de CVP en de afkeer van directe acties.

In de jaren die erop volgden bleven de drietandacties het pressiemiddel bij uitstek en ook de Boerenbond bleek geen grondige afkeer meer te hebben van dergelijke acties. Het was echter het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) dat zich opwierp als erfgenaam van de eerste drietandacties en dat tussen 1963 en 1969 liefst 22 betogingen organiseerde, waaronder die in Oudenaarde.

‘Zwartberg voor de boeren’

Ook de betoging in Oudenaarde op zondag 26 november 1967 verliep eerst volgens het vaste stramien en was ook rustig begonnen. Maar al snel ontaardde het protest in een vechtpartij met de rijkswacht. Verscheidene kranten beschuldigden toen de rijkswacht omdat 'die hardhandig optrad bij het ontruimen van het Tacambaroplein, (...) met een gepantserde wagen 2 tractoren vernielde, enkele betogers neersloeg en traangasbommen in het rond gooide.' ('De Nieuwe Gids').

Een ooggetuige en bewoonster van een huis in de Hoogstraat herinnerde zich vooral het helse lawaai en de onstuimigheid van de boeren: 'Ik zie het nog voor me. Ik zat op de trap voor ons huis, maar ben naar binnen gerend omdat die tractoren op het voetpad begonnen te rijden. Het was echt te gevaarlijk.'

Beweren of bewijzen wie er nu eigenlijk begonnen was, heeft nu geen belang meer. Meestal ligt de waarheid ergens in het midden. Van groter belang is dat tijdens deze schermutselingen Leon De Poortere aan het hoofd werd geraakt en neerviel. Eerst kreeg hij

geen hulp, tot betogers hem op een rustbank legden en zagen dat er meer aan de hand was dan een hoofdwonde. Intussen gooide de rijkswacht nog een traangasbom in de nabijheid van het slachtoffer, dat achtergelaten werd. Leon had intussen zo veel bloed verloren dat alle hulp te laat kwam. Leon De Poortere was een 38-jarige graanhandelaar uit Michelbeke. Hij was dus zelf geen boer maar sympathiseerde die dag wel met zijn klanten, die bij hem kwamen om het graan te malen. 'Iedereen in de streek kende Leon', wist een gebuur te vertellen, 'niet alleen omdat er zo veel boeren waren in die tijd, maar ook omdat hij zich zeer joviaal opstelde. De verslagenheid was dan ook zeer groot toen we 's avonds het nieuws vernamen.'

Op de betoging verspreidde het nieuws zich razendsnel. De leiding van de betoging besloot niet alleen een minuut stilte te houden, ze besloot ook de markt te blijven bezetten met verschillende arrestaties tot gevolg (onder meer voor verboden wapenbezit). De berichtgeving achteraf hield er blijkbaar verschillende standpunten op na. De Beiaard trok toen het voortouw in de berichtgeving en publiceerde een groot artikel onder de titel: 'Er werd een mens gedood'. Het Volk trok radicaal de kaart van de boeren door de titel: 'Was De Poortere aan het eten toen hij de dodelijke kolfslag kreeg?' De Standaard daarentegen titelde: 'Betogers in Oudenaarde stierf natuurlijke dood'. Deze conclusie werd getrokken na een lijkschouwing waaruit zou blijken dat Leon De Poortere een zwak en ziek hart had en een hartinfarct kreeg op het moment van de schermutselingen.

Naast de uitgebreide aandacht in de media (zelfs tot in het Duitstalige deel van het land), kwam er ook een politiek staartje aan het voorval. Zo werd er geopperd dat tractoren voortaan verboden moesten worden in betogingen. Toenmalig VU-volksvertegenwoordiger Van Leemputten kwam tot een andere conclusie: 'Er dient op gewezen dat op minder dan 2 jaar tijd al vier personen overleden zijn aan de gevolgen van het optreden van de rijkswacht, namelijk 2 mensen in Zwartberg, een vrouw in Leuven en thans de betogers in Oudenaarde.' De Drietand, het tijdschrift van het Algemeen Boerensyndicaat, verwees ook naar die andere zwarte pagina uit de Belgische geschiedenis met de titel: 'Zwartberg voor de boeren'.

Boembekemolen

Na het trieste overlijden van Leon De Poortere werd de Boembekemolen niet meer gebruikt of onderhouden. De Boembekemolen is een van de vijf molens op de Zwalm. Het was deze bovenslag-watermolen waarmee Leon de zakken graan van de boeren in de streek maalde. In 2001 werd de molen eigendom van Natuurpunt en mede onder druk van Boembeke vzw werd een klassering voorgesteld en verkregen. Sindsdien is men vooral op zoek naar vergunningen, premies en subsidies om de Boembekemolen opnieuw te doen draaien. Zo werd onder andere deelgenomen aan het bekende VRT-programma 'Monumentenstrijd'. Hiermee kon een restauratiepremie gewonnen worden, maar het 'winnen' aan bekendheid was op zich al een overwinning. Een concrete vooruitgang werd geboekt toen de dieselmotor begin 2009 grondig nagekeken werd en in juni 2009, tijdens de Boembekefeesten, werd deze opgestart door de drie burgemeesters van de streek (Brakel, Zottegem en Zwalm).

En wat met de boer van vandaag?

Dat het verleden en het heden nauw verbonden zijn met elkaar, blijkt duidelijk uit het bovenstaande molenverhaal. Maar ook de boerenacties zijn meer dan ooit actueel. Het verleden herhaalt zich, zou je kunnen stellen, hoewel we natuurlijk in een heel andere context leven dan in de jaren 60. Vandaag zijn het vooral de melkboeren die een betere prijs eisen voor hun melk. Er is alvast wat verbetering gekomen door een kleine stijging van de melkprijs en door de oprichting van een Europees Fonds, maar of dit voldoende zal blijken voor de boeren, valt af te wachten. Een ding is zeker: er zal nog af en toe een boerenbetoging op poten gezet worden, maar hopelijk zijn er lessen getrokken uit het verleden en herhaalt de geschiedenis van de drietandactie in Oudenaarde zich niet.

Dries Vanheuerswijn